

ANGELISCH-UNGARISCHES VERLAGS-
BUREAU, BELGIEREN
A. U. L. A.

SZECHÉNYI
KÖNYVTÁR

Jöjjetek

34427
"JÖJJETEK"
Művészi Papír

Druckerei
J. J. J. J.
L. J. J. J.

Druckerei

1952

Május - Június

„Harangszó”-val

A Szétszórtságban Élő Magyar Református Egyház Lapja

5. év

5.-6. szám

1952 Pünkösd.

Egy Istentől ihletett nagy püspökünk mintegy negyedszázaddal ezelőtt a következő gondolatokat vetette papírra pünkösd ünnepéről:

Pünkösd az Isten Lelkének ünnepe. Nagy, édes tapasztalás arról, hogy az Isten Lélek. Ki merné azt mondani a szélről, hogy nincs, csupán azért, mert szemmel nem lehet látni? Nézd meg, hogyan hajlik lépte nyomán a zsendülő kalász, miképpen hoz távoli mezőkről fűszerezett illatot, mennyire tele van utrakelt csírákkal, amelyeket sóvárgó virágkelyhekbe szór, miként szárítja fel a földről a vizeket és változtatja felhővé, milyen realitás lesz, mihelyt viharra válik: erdőt tördel, hajókat rombol s tájfunná válna, országrészeket lekaszáll! A pünkösd azt bizonyítja, hogy Istennek a Lelke mindenütt jelenvaló, titokzatos munkás, akiről tényei beszélnek.

Ezekből a költői mondatokból ragadjuk meg azt a nagy igazságot, hogy a Lélek láthatatlan, értelmünkkel megfoghatatlan, de mégis létező valóság; sőt nemcsak valóság, hanem eleven erő, hatalom. A régi és új emigrációból ki az, aki legalább néhány alkalomról ne tudna bizonyosságot tenni, amikor érezte a Lélek ihletését. Ki az, aki legalább egy-két esetet ne tudna elmondani életének valóságos napjaiból, amikor a láthatatlan Lélek volt kalauza, vigasztalója, tettekre ösztönzője.

Nem is olyan régen, egy gyermekével menekülő magyar asszony, egy az ezrek közül, félelemtől remegve fekkdt az éjszakában a magyar határ dróttakadályá és aknamezője előtt. Szökési szándékát felfedezték, félelemtől dobogó szíve szinte rázta egész testét s természetes életöszönje azt sugta, hogy ne kockáztassa a géppisztolygolyókat, hanem fedje fel és adja meg magát. Megszóllalt azonban egy másik hang is a lelkében és mint valami transzparens-reklám világított lelki szemei elé Ezsaiás próféciának egy mondata: „Örökkévaló szeretettel szeretlek téged.” Es a menekülő asszonyt nem fedezték fel, a dróton és aknákon gyermekével együtt épségben át tudott kelni, „véletlenül” mind olyan emberekkel találkozott, akik továbbsegítették és hamarosan biztonságba jutott. Ki bátorította, ösztökélte volna a lehetetlen megkísérlésére, ki vezette volna ismeretlen, veszélyes tájakon, idegen nyelvű soha nem látott emberek között, ha nem a Lélek.

Egy bujdosó fiatal magyar férfi a Felvidéken találkozott az Istemel. Egy belső hang arra indította, hogy lépjen Isten állandó szolgálatába, hogy legyen lelkes. Igen, de hogyan? A következő hónapok tényei megadták a feleletet: Rendkívül nehéz körülmények között, már-már felfedezve, sikerrel át tudta lépni a megerősített határt és idekint ösztöndíjat kapott. Ki szölt hozzá, ki ösztönözte isteni pályájára, ki övta meg veszedelemtől, ha nem a Lélek.

Megtizedelt, vezetőiktől megfosztott, megcsalt népek a pusztulás szélén állnak. Magyar népünk emberi szemmel nézve a megsemmisüléssel néz farkaszemet. Ki az, aki a jelen és jövő veszedelmeitől megmentheti, aki véneinek álmokat, ifjainak látásokat adhat, aki a megszámláltatás napjaiban prófétákat támaszthat, ki az, aki igéretes új életet mentheti a sorvadására szánt nemzetet, ha nem ez a láthatatlan, de eredményeiben tapasztalható élő valóság, a Lélek.

Történelmünk során a hatalmasok néhányszor megkondították már fölöttünk a halálhangot, elkészítették számunkra az utat a népek temetőjébe, de amikor már minden veszve látszott, végigfújt a magyar rónákon valami láthatatlan szél és ujjászületés támadt belőle. Mi volt ez a szél, ez az ujjászülő láthatatlan hatalom, ha nem a történelmet formáló Isten jelenléte, a Lélek.

A régi magyar emigráció gyermekei felejtik apáik nyelvét, kulturáját, az új származottak kevés egyetértéssel százfelé tapogatóznak a megmaradás utját. Ki az, aki Ezékielt támaszthatna ebből az emigrációból, mint annak idején a származottakban élő Izraelből, ha nem a láthatatlan Lélek.

Az emberi logika szabályai szerint a Babylonba hurcolt zsidóságnak el kellett volna pusztulnia, be kellett volna oltadnia, a történelem tanulsága szerint az egy élő igaz Isten fízsteletét fel kellett volna cserélnie a babyloni istenek imádásával. E helyett a logikus történelem helyett azonban más következett. Ebből a származott zsidóságból támadt az a maradék, amelyik megértette a prófétai szót, megőrizte ősei kulturáját s még jobban kikristályosította népi hivatástudatát. Ez a maradék volt az, amelyik nem sajnálta a mind nagyobb kenyeret nyújtó és mind kényelmesebbé váló „új hazát” s amikor évtizedek múltán Cyrus megengedte a hazatérést, hátat fordított a zsíros babyloni földeknek, jövedelmező üzleteknek és olykor még közjogi állásoknak is, hogy újra felépítse az ősi tűzhelyeket az idegen hadak szántotta régi földön. Ez a maradék volt az, amelyik a nagyobb darab kenyér helyébe vállalta a nyomorúságot, a romok takarítását, vállalta a betelepített idegenekkel való küzködést és viaskodást, hogy újra felépíthesse a régi oltárt s hogy újra a régi templomban imádhassa az egy élő igaz Istent.

Ki vitte végbe ezt az „illogikus” történelmi műveletet, ezt a csodát, ki állította szembe a babyloni zsidóság maradékát saját egyéni érdekeivel s ki az, aki a láthatatlan és mindenek felett uralkodó Isten megtapasztalását, a kánaáni pogány hagyományoktól mentesen, ennek a külsőleg elesett, maroknyi népnek a hitén keresztül adta az emberiségnek, ha nem a Lélek.

A Lélek láthatatlan, megfoghatatlan. A tudós műszere nem tudja mérni, az emberi logika korlátai közé nem fér be, de a történelem és az egyéni életek egyaránt létezéséről tanuskodnak. Nincs mindenkinek lelki antennája ahhoz, hogy a Lélek hullámain felfogja. Innen adódik az „okosak” és a „bolondok” tábor. Az előbbieket megmaradnak az értelem „biztos” talaján, a természeti törvényeknek, a véletleneknek és az oportunisták mérlegeléseknek a birodalmában, míg az utóbbiak álmokat látnak, a szürke élet minden ellenbizonyítékával szemben hisznek és győznek a materiális lét kényszerű fölött. — Mit mondtak az okosak ama első pünkösd ünnepén a Lélek megszállottairól, az apostolokról? Hogy édes bortól részegedtek meg. Viszont Jézus Krisztus személyére és tanítására kik alapítottak egyházat? A Léleknek ome megszállottjai. Husvétnak értelmet botránkozató csodáját a világba kiáltották s ezzel az elkövetkezendő századokra és évezredekre kulturát, történelmet formáltak s emberi életek százmillióinak adtak irányt. Vagy tagadni kívánna valaki a kereszténységnek a kulturális, gazdasági, társadalmi életben, vagy például az emberi jogokért vívott küzdelemben betöltött szerepét? Mindennek pedig az volt a kiinduló pontja, hogy ott a szegényes jeruzsálemi felházban néhány mezítlábas ember nem édes bortól, hanem a Lélektől részegedett meg.

Szétszórtságban élő magyarságunkat sokféle felfogás sok

K. L.

Ünnepek Után

Irta: Harsányi András

Mire ezek a sorok az olvasó elé kerülnek, legtöbb esetben elmúlt már pünkösd. Ismét egyszer elmúlt a nagy ünnepek — karácsony, böjt, nagyhét, husvét, pünkösd — lelki feszültség. Elzúgtak felettünk az ünnepek hullámai és most ismét előttünk áll félesztendő, amikor szünet van az évenként megismétlődő dráma előadásai között.

Valami lelki elernyedség vesz erőt mindenkin ilyenkor. Nem tudom, hányan, de lesznek bizonyosan, akik vissza fognak tekinteni az ünnepekre és vizsgálni fogják magukban, hogy mit jelentenek ezek az elmúlt ünnepek a számukra. Nehány áhítatos hangulatot, jóleső lelki fürdőt, emlékek megújulását, néhány felfohászkodást, hogy „Istenem, de jó is lenne megtisztulni, ujjászületni, újrakezdeni!” — és azután visszacsuszást a régi kerékvágásba, jó adag rezignáltsággal és legfeljebb azzal az önmegnyugtatóssal, hogy „de azért majd újra csak lesz karácsony?”

Igy töprengve egészen természetesen, ha az ember azokra az első időkre gondol vissza. A tanítványokra. Mikor Jézus indulófélben volt, a tanítványok pedig ott álltak alighanem méretetlen csalódással szívükben: Voltak csodák — milyen gyönyörűek is voltak — „Elmegy. Es mi lesz velünk?” Ujra csak nem lett semmi... volt jeruzsálemi bevonulás — milyen dicsőséges is volt! —, volt nagy-

táborra osztja. Mi lenne, ha mindezekből a táborokból összefognának azok, akik már tapasztalták a Lélek ihletését és akik hisznek a pünkösd csodájában? Mi lenne, ha Stockholmtól Sydney-ig és Salzburgtól Vancouverig, levélben, sajtóban, személyes érintkezésben összetartana ez a maradék azok mellett az ezrek, vagy tízezrek mellett, akik a tömegvonzásnak engedelmességek? Megszülnének a lelki magyarság tábor. A lelki magyarságé, melynek egyedei az ősi kultúra alapján az új lelki Magyarország megépítésére készülnének, ahol nem hamispróféták csábítják a népet csalóka, lidérces delibábok felé, hanem ahol hitelesek, ahol a Lélektől ihlettek a prófeciák és az álmok. Az okosak mondhatják, hogy ez bolond beszéd, mi mégis meg vagyunk győződve, hogy egyedül ez jelenti megmaradásunkat és a győzelmet. K. L.

heti félelem, árulás, itélet, tagadás, keresztfa — nem, még csak rágondolni sem akarnak! —, és volt husvét, feltámadás, ujjongó öröm, az újra-együttlést kimondhatatlan boldogsága — s most újra nem lesz semmi. Elmegy. Akik itt maradnak, hitek, nép, reménykedők, várók újra csak reménykedhetnek és várhatnak. Es ez nem olyan egyszerű dolog, mert nem nyugodalomban, biztonságban maradnak itt, hanem elnyomás, megszállás, gazdasági nyomorúság, lelki kinlódás közepette, kapzsi és gonosz emberek hatalmai és politikájának szenvedőiként — ismét csak ez lesz osztályrészük. A megoldások ideje újra csak kitolódott. Mikor lesz végre az a „más”? Mikor lesz végre szabadság, függetlenség, biztonság, lelki békeség? Csak legalább tudnák, hogy mikor!

„Nem a ti dolgotok tudni az idöket és alkalmakat, melyeket az Atya a maga hatalmába helyeztetett.” Ez Jézus bucsúválasza. Pedig de jó lenne nekünk is tudni az idöket és alkalmakat. De jó lenne tudni végét nyomorúságunknak, kik nyomorúságban vannak, gyökértelenségüknek, kik hiába eresztgetik gyökereiket az új talajba. Mikor érezhetjük már végre, hogy — a köztudat emberi fogalmai szerint — urai vagyunk önmagunknak, odamehetünk, ahová akarunk, ott lakozhatunk, ahol akarunk, azért vagyunk csak Tasmániában, mert szeretünk ott lenni, de ha akarnánk, nyáron kecskekörmet szedhetnénk a tihanyi parton...? Milyen jó lenne tudni, mikor jö el végre az idő, amikor szabadon választhatunk majd, hogy megmaradunk-e tengerentúli új hazánkban vagy hazavehetjük utunkat, ha úgy tetszik, ha úgy érezzük, hogy otthon a helyünk?

Es ha tudnók? Hogy összezavarodnék az életünk! A betéjesülés előtti türelmetlenségbe talán megszakadna a szívünk, a felcsapó indulatok, a már így is kielégülést kereső boszu árja elborítana mindent...

De ne is gondoljunk erre. Nem a mi dolgunk tudni az idöket vagy alkalmakat. Ez a legmagasabb akarat. Nincs töprengés, nincs kérdezősködés, ellenérv.

„Hanem vesztek erőt, minekutána a Szent Lélek eljő reátok”. De azért ne gondoljátok, hogy magatokra maradtok. Nem. Ugy fúntetik, hogy magatokra vagytok, erőtllenül, nyo-

547/96
LELTÁRI SZÁM

morúságban, kiszolgáltatottságban. Persze, mert nem tudjátok az idöket és alkalmakat. A jövő tudása nem a ti dolgotok, az igaz: De azt igenis tudnotok lehet és kell, hogy az, ami ismeretlen előttetek, az jól ismert az Atya előtt. Es Töle vesztek erőt, hogy átvészeljétek az ismeretlent míg az idök és alkalmak elérkeznek.

...és lesztek nekem tanuim... a földnek mind végső hátráig". Parancs is, meg jóslat is van ebben a mondatban. Tulajdonképpen világosan érthető. Ugye, egy katonának bizvást lehet mondani, mikor a nagy küzdelembe megy, mikor szabadságot, hitet, hazát, asszonyt, gyermeket, becsületet, rendet indul védeni vagy helyreállítani, hogy „eszményeidhez hű maradsz, kitartasz, meg nem torpansz, sem gyáva, sem áruló nem léssz, hanem a legkritikusabb helyzetben is úgy állasz helyt, hogy tudod: ügyed igaz, és azt is: rajtad fordulhat meg a győzelem”?

Ez ugyanannyi, mint: lesztek nekem tanuim. Mindannak, amit parancsoltam néktek, hittedem és tanítottam néktek és amiről bensötök legmélyén meg vagytok győződve, hogy igaz.

Tanu görögül „martyr” és ez a szó szerepel újtestamentumunk szövegében. De ne retentünk meg a szótól. Martyr nem holtat és vértanút jelent mindenáron. Tanut. De olyan tanut, akiben a kitartás erősebb, mint a szembenlévő erőszak, akiben a hűség nagyobb, mint bármely csábítás vagy ígérlet, akiben egy szikrával mindig több a türes, mint az állapot nyomorúsága. Különben hogy lehetne, hogy maradhatna tanu?

Ilyen tanúság árán lesz csak tisztességes világ és ilyen tanúság árán lesz benne a magyarságnak is becsülete. Ez az örök ünnepek utáni feladat. H. A.

Harsányi Amerikai Nöteszéből.

Egy Navajo-misszionáriusról való ez a kis történet. Ha ma már nem is olyan vérengzőek a navajók, mint arra Winnetou-történeteinkből emlékezünk, az indián-rezervációkban dolgozó prédikátoroknak van velük elég dolguk. Különösen akkor, ha italosok. Az indián, ez a megállapítás, egyáltalában nem bírja a szeszt, igen kis alkohol hatása alatt is elveszti maga feletti uralmát, erőszakos lesz; különösen hajlamos lesz gyújtogatásra. Ezért azután törvény van arra, hogy indiánnak nem szabad szeszest eladni de még csak barátságából sem szabad szeszestállal megvendégetni.

Történetem Arizonából való, ahol a prédikátor felütötte sátrát az egyik rezervációban. Természetesen állandóan nyitva állt indián látogató számára. Ezek között azonban nemcsak lelki tanácsért jöttek, hanem bizony olykor betévedt egy-egy lerészegedett indián is, s a szavak, amiket az ilyen használt, nem igen türi meg a megörökítést. A prédikátor azonban nem volt rest megörökíteni: szóró-szóra leírta, amit a részeg látogató mondott, nem hagyva ki a legocsmányabb szavakat sem. Azután fölbe írta az indián nevét és azt, hogy az alábbi mondatokat a prédikátor sátrában, a prédikátor és felesége előtt mondotta.

Pár nap múlva elment az indiánhoz — amikor az már persze jözan volt — és szó nélkül elébe tette a cédulát. Megdöbbenett kérdés: „Valóban ezeket mondtam volna?” Nagyon sok esetben cselekedett így a prédikátor és sok honfitársát terítette el a részegkedéstől. Mert a prédikátor maga is navajo indián volt: Albert Bradley. H. A.

Bélyegkek és pénzérmék után kutat ujabban a román „AVO” (bizony nem tudjuk, hogyan tiszteljük őket), olyan bélyegkek és érmek után, melyeken Mihály király képe van. A talált bélyegkeket és pénzt elkobozzák, volt tulajdonosaikat letartóztatják. Egy ilyen hírecske a legjobb jellemrajz egy rezsimről. Gyávaságáról, megretentségéről, terrorjáról és arról, hogy mennyire nincs talaja a nép között. H. A.

A templomi adakozás értelme és haszna.

A templomi adakozás értelméről és hasznáról szóról-szóra ezeket írja az „Our Sunday Visitor” című, Fort Wayne, Indiana, USA-ban megjelenő római katolikus hetilap:

„Ostobaság egy katolikusnak azt hinni, hogy amit az egyháznak ad, az egyszerűen kinn van a zsebéből. Valójában, Isten százszorosra vissza fogja fizetni. Nagyon sok mód van arra, hogy így cselekedjék, mint például távollattja a betegséget a háztól, ezáltal csökkentve az orvosi költségeket, megóv autómobil- és egyéb balesetektől, és ami ennél több, lelki kedvezményeket küld az égből, amelyek különben nem adatnának meg.” (Christian Century.)

Amitt itt el akarok mondani, a Filippini-szigetéről hozott történet és egyenesen megrázó a mi langymeleg kerestyénünk számára. Egy filippino a hegyek közül bekerült a misszió kórházába. Mikor gyógyultan hazabocsátták, az orvos felesége egy bibliát adott neki.

Tíz év múlva egy bibliaterjesztő utja során el akart látogatni a hegyi faluba is és bennszülöttektől kérdezte az utat. „Ne menjen oda, — mondták neki — azok veszedelmes emberek! Amióta olvasták azt a Könyvet, megbolondultak!”

A bibliaterjesztő mégis elment faluba. S azt találta, hogy a falu lakóssága mind kerestyén. Tíz éve olvassák azt a Könyvet, a Bibliát, amit a misszió kórházából hozott egyik társuk és követik Jézus tanításait — a maguk magyarázata szerint. Kerestyének és kerestyén gyülekezetük van.

Lehet, hogy teológusoknak égne meredne hajuk tanításait hallatán, de Krisztus mellett tanubizonyosságátélük nyilván van olyan ösztinté és tisztá, mint sok tudós egyházunké. H. A.

Az ige fényénél

„Mimódon halljuk hát mindezt, kiki közülünk a saját nyelvén amelyben születünk?” Ap. csel. 2:8.

A nagy pünkösdi csodát, a Szentlélek kitöltését kísérti, azzal együtt történik a második csoda, az hogy mindenki a saját nyelvén hallja mindazokat a különös szavakat, melyek az egyháztörténelem első igehirdetését, prédikációját vagy talán jobban mondva evangelizációját jelentik. Az egymás megértése a bűn okozta bábeli nyelvzavar Isten különös kegyelmével történt egyszeri kiküszöbölése sok gondolkodásra adott már okot a keresztyénség két évezrede során, hiszen ott a helyszínen Jeruzsálemben a legkülönbözőbb népek fiai próbálták erre a kérdésre feleletet adni, hogyan lehetséges ez, hogy mindnyájan értjük amit ezek a Gallilea-beliek mondanak?

Két magyarázatot olvashatunk az Apostolok Cselekedeteiről írott könyv második részében. Ez egyik a hitetlenség, mely nem akarja érteni azt amit tulajdon nyelvén számára hirdettek s azt mondja: „édes bortól” részegek ezek. A másik magyarázás tulajdonképpen nem próbálkozik megmagyarázni ezt a csodát, mert megérti, hogy itt Isten Szentlélekének segítségével „Istennek nagyságos dolgait”, Krisztus Urunk Evangéliumát szólják az apostolok.

Azóta ismét egymás meg nem értésében élünk. Ha egyszer el kell hagynunk azt az országot, amelynek nyelvét anyanyelvünként tudjuk, hamarosan tapasztalhatjuk atyáink bűnének súlyos következményét, hogy mi egy Atyának gyermekei nem értjük meg egymást. Az ember hitetlenségével, gyarló tudásával megpróbálta megmagyarázni a pünkösdi csodát és megkísérli áthidalni mesterséges nyelvvel, fordító-géppel és a modern technika annyi fortélyos eszközével azt a bennünket más nyelveken beszélő atyáinkfától elválasztó szakadékot. — Ez azonban bizony még akkor is megmarad, ha sok nyelven beszélünk is, de nem tudjuk megérteni egymást. Más a gondolatvilágunk, szellemiségünk, érdeklődé-

sünk — az a tipikus közöny, az a sokszor husunkbavágó könyörtelen „nekem nem fáj a te fájdalom”, melynek egyetlen oka a bűn, az embernek mélyre zuhanása, mely bedugja fülünket, érzéketlenné teszi szívünket és mi nem értjük ami a másik számára oly sokat jelent.

Es az első pünkösdkor az történt, hogy a Krisztus által megígért Szentlélek megjött és megtöltte a gyarló, gyáva tanítványok szívét és lelkét és szólniuk kellett. Egyszerű szavakkal el kellett Péter mondja azt, hogy Krisztus eljött a földre és az értetlen emberek nem hallották meg amit ő hirdett nekik és imé ő életét adta a bűnös emberekért és feltámadott.

S a Szentlélek megadta a maga segédelmét ahhoz, hogy Istennek bűnös és értetlen, de mégis elhívott gyermekei megértették a megígért hívó szót. Es azóta ez az isteni üzenet, a mi Urunk Jézus Krisztus Evangéliuma az amelyik mindnyájunk számára, ki-kinek a maga nyelvén szól.

Sokan, kik új hazájuk nyelvét nem beszélték a Biblia segítségével megtudták érteni magukat más anyanyelvű keresztyén testvéreikkél. Felkeresvén egy bibliai Igét megmandták az író nevét és az ige helyét, a másik megértette mit akarnak.

Ez csak egy gyarló emberi példázat, de egy kis izelítőt ad abból a nagy csodából, melyet Istennek számunkra érthető nyelven elmondott Igéje jelent. Az Evangélium a keresztyénség közös nyelve, ezt a Krisztusban maga egységét megtaláló közönséges keresztyén anyaszentegyház minden egyes tagja a világ minden részén megértheti s hallhatja. Csak egy a nagy kérdés, melyet Péterhez intéztek a Jeruzsálemben összesereglett népek gyermekei: „mit cselekedjünk, testvéreim, férfiak?” (Ap. csel. 2:37 b.) Es erre ma is változatlanul a különböző népek különböző nyelvein és dialektikusan beszélő fiainak számára: „Térjétek meg mindnyájan a Jézus Krisztusnak nevében... és vesszitek a Szentlélek ajándékát!” K. A.

KÁTÉ

VII. Urnapja.

20. Valamint elveszett. Adám által, ugy idvezülhet-e Krisztus által minden ember?

Nem; hanem csakis azok, akik igaz hit által övele egyesülnek és minden jótéteményét elfogadják.

21. Mi az igaz hit?

Nemcsak oly bizonyos ismeret, melynél fogva igaznak tartom mindazt, amit Isten az ő igéjében nekünk kijelentett, hanem szívbeli bizodalom is, melyet a Szentlélek az evangéliom által munkál bennem, hogy nemcsak másoknak, hanem nekem is bűnbocsánatot, örök igazságot és boldogságot ajándékoz Isten, ingyen kegyelemből, egyedül Krisztus érdeméért.

22. Mit kell hinni a keresztyén embernek?

Mindazt, amit nekünk az evangéliom ígér; amire minket a mi közönséges, kétségtelenül keresztyén hitvallásunk tételei összefoglalva tanítanak.

23. Melyik az apostoli hitvallás?

Hiszek egy Istenben, mindenható Atyában, mennyek és földnek teremőjében.

Es Jézus Krisztusban, ő egy-szülött Fiában, mi Urunkban, fogantaték Szentlélektől; szüle-

ték Szüz Máriától, szenvedé Poncius Pilátus alatt, megfeszíteték, meghala és eltemették, szálla alá poklokra; harmadnapon halottaiból feltámad, felméné mennyekbe; ül a mindenható Atya Istennek jobbján; onnan leszen eljövendő, itélni eleveneket és holtakat.

Hiszek Szentlélekben. Hiszek egy közönséges keresztyén anyaszentegyházat; hiszem a szentek egységét, bűneinknek bocsánatát, testünknek feltámadását és örök életet. Amen.

„Aki hisz a Fiuban, örök élete van; aki pedig nem enged a Fiunak, nem lát életet, hanem az Isten haragja marad rajta” (Ján. 3:36). Ez az ige az alapja és indokolása a 20. kérdésnek és feleletnek.

Az első ember bukásának kárhozatos következménye tapasztalhatóan kihat minden idök társadalmára és minden emberre, függetlenül attól, hogy társadalmak és személyek alávetni kívánják-e magukat e következményeknek. Ezzel szemben a Krisztus váltsága folytán felénk nyújtott üdvösség csak azok számára nyílik meg ténylegesen, akik hisznek a Fiuban. Ez a hit a belépőjegy az üdvösség birodalmába, vagy más hasonlattal azt is mondhatnók,

hogy ez a hit az Isten népének állampolgársági papírja.

Igen lényeges, hogy ezt a hitbéli okmányt az embernek kell felmutatnia. A felmutatás belüli van az emberi lehetőségen, sőt az emberi méltóságnak és a boldogságnak épen ez az alapja. Aki nem mutatja fel ezt a belépőjegyet, vagy nem rendelkezik ezzel az okmánynyal, az felelős ezért és Isten haragja rajta marad.

(Kedves olvasó testvérem, ha logikád nem fogadja be ezt a tanítást, az nem jelenti azt, hogy nem igaz, vagy hogy nem érvényes. Véges emberi agyvelünk többek között a végtelent sem képes átfogni, pedig ha a csillagos égre nézel, tagadhatod-e, hogy van. A Kijelentésnek a dolgai részben ennek a végtelenségnek a világába tartoznak.)

A hit keresztyén életünk sarkpontja. Epen ezért a 21. kérdés az egyik legfontosabb a Káté kérdései közül.

Barth Károly bázeli teológiai professzornak, a ma élő egyik legnagyobb református teológusnak a fogalmazása szerint azok az emberek a hívők, akiknek megadatott, hogy Isten igazságát Jézus Krisztusban megismerjék, valamint hogy

isteni elhívásukat megtapasztalják és hogy egész életüket bizalommal erre helyezzék.

Az igaz hit tehát nemcsak ismeret, hanem élményszerű megtapasztalás, bizalom is. Az igaz hitben ismeret és belső megtapasztalás kölcsönösen kiegészítik egymást. Az ismeret élményre törekvés nélkül nem egyéb, mint kiszáradt, erőtlen orthodoxia, míg a belső élmény ismeretek nélkül formátlan, rendszerint türelmetlen és építésre alkalmatlan időleges felbuzdulás csupán. Az igaz hit értelmes, az élet következetes kormányzására képes eleven belső erő, a Szentlélek tetteket szülő ihletése.

A hit tartalma nem valamely teoria, amelyik Isten létezésének és ezzel kapcsolatos egyéb tételeknek az értelmi elfogadásában áll, (az ördögök is hiszik Isten (Jak. 2:19), mégsem állít-hatjuk, hogy hívők volnának), hanem bizonyosság afelől, hogy a megváltás számomra is érvényes és hogy az én bűneim is megbocsáttattak. — Annak az embernek van élő hite, aki nek a lelkében élménnyé válik a felismerés, hogy a megváltás Istennek őt megszabadító ajándéka. Az ilyen értelemben azonos élményű és azonos alapvető

ismereteket valló emberek táborát alkotja az Isten népet.

(A jövőre nézve milyen igéretes programja volna szét-szört magyarságunknak az elmondottak szerint a nagy távolságok ellenére is egy népet alkotni!)

Káténk 22. kérdése és felelete azokra az ismeretekre utal, amelyekben a keresztyén ember lelki élménye alakot ölthet, amelyekben a belső megtapasztalás szavakkal kifejezhető és továbbadható formát kaphat. Ezek az ismeretek és hittételek természetesen az irások Kijelentésben, a Bibliában találhatók, illetve azokban a hitvallásokban, amelyek a Biblia tanítását rendszerezve és sűrítve adják. A végső alap mindig a Szentírás. Az emögött álló isteni tekintély fölötte áll minden egyéb iratnak, tiszteletreméltó kegyes hagyományoknak, vagy vallásos bölcselkedésnek.

A 23. kérdés felelete az Apostoli Hitvallás szövegét adja, amely az Egyetemes Keresztyén Anyaszentegyház Hitvallása néven is ismeretes. Ennek a hitvallásnak néhány történeti adattával, következő magyarázatunkban fogunk foglalkozni, utána pedig a hitvallás tételeit tárgyaljuk. K. L.

HARANGSZÓ

„Harangszó“ néven, az itt látható fejjel (cimplappal) jelent meg öt teljes esztendőn keresztül az „emigráció“ időrendben először kiadott rendszeres lapja. Németországban. Öt éven át: 1946 októberétől 1951 október haváig összesen 75 „levél“-ben szólt a menekült magyar reformátusság gyülekezeteihez. Mondanivalói és ezeknek hangja a „Harangszó“ mindvégig géppel írt, fényképeseti uton sokszorosított cikkeiben és hasábjain egyszerű segítségben is a tradicionális magyar református lelkes evangéliumi magyar egy-ségre törekvésüket képviselték és szóltatták meg. — A Jöjjetek — be való beolvadása után is erre akar emlékeztetni, amikor fejlécét ide is áthozta a Harangszó.

Szerkeszti: Dr. Zayzon Sándor.

„Jövel Szent Lélek Uristen“

Olvasásra: Máté; 16:31—32. János; 14:17—26. Apostolok csel. 2:1—9.

Az első Adámot földből formálta az Ur és belelehelt szellemét, hogy megelevenedjék, mert az anyag formálható, de önmagától tehetetlen, csak az Istentől ajándékozott szellem és lélek az, ami megelevenit.

Az Isten a saját képére és hasonlatosságára teremtette boldogságban és ártatlanságban, de az első Adám a Tudásfájának tiltott gyümölcsét választotta ezért el kellett vesztenie az Elefájának gyümölcsét. Közte és Teremtő Atyja közt megszakadt az élő kapcsolat, s uralkodóvá lettek benne és felette a rideg tudásnak, az anyagiasságnak alant és bűnre csábító törvényei, minek következtében rástított homlokára a kaini bélyeg és nem volt többé már az Isten képére és hasonlatosságára teremtett ember.

Es mégis-kegyes testvéreim! Isten úgy szerette az embergyermekét és a világot, hogy egy szü-lött fiát adta érte. Nem azért küldte, hogy kárhoytassa azt a világot, hanem hogy megmentse és újból örökéletet adjon neki.

Krisztus, akit Pál apostol a második Adámnak is nevez, földre szállott emberi testet öltött, hogy mint ember éljen a megváltandók között. Szóval, tettekkel és saját élete példájával vezesse vissza az embert a tékozló fiú-az ő Atyjához, hogy tegye megint Isten képére és hasonlatosságára teremtett emberre.

Mikor Megváltónk érezte, hogy küldetése végéhez érkezett, mikor bizonyossá vált előtte, hogy kiválasztott apostolai, az ő munkájának elhivatott folytatói magukra fognak maradni, megígéri, hogy elküldi maga helyett a Szent Lélek Uristent. Ez velük fog maradni az idők végeztéig, erőt fog adni egy hívásuk betöltéséhez, mint a reájuk váró megpróbáltatások és szenvedések elviseléséhez. Es a Szent Lélek az ígért szerint a nagypénteki megváltó áldozat és a husvéti nagy bizonyágtétel után ötven napra kitöltetett.

Kitöltetett-kegyes testvéreim! Nemcsak azért, hogy az apostolokkal legyen, hanem azért is, hogy a világvégeztéig a Krisztust követő igazhívókkal legyen. Világosság legyen a sötétségben, erőt adó akisértésekkel és szenvedésekkel szemben, irányít a élet utain, reménysugár a reménytelenségben. Pünköst, a Szent Lélek kitöltetésének napja az Uj-szövetség megpecsételése és az Isten és ember közt az első Adám vétke miatt megszakadt kapcsolatot újból helyreállítása volt. Az emberiségen megkönyörülő Isten újból belelehelt az ő új-teremtő, éltető lelkét a Tudásfájának gyümölcsétől anyagiasságba, gyűlölködésbe, kapzsiságba, hitetlenségbe, sülyedt emberbe, hogy megint Isten képére és hasonlatosságára teremtett tudjon lenni, hogy igaz követője lehessen a második Adámnak, aki életét adta az ő megváltásáért. Ezért a Szent Lélek kitöltése a szerető és bűn-ököt megbocsájtó kegyelemnek

a legnagyobb megnyilvánulása. Így mondhatta a Megváltó, hogy a Szent Lélek káromlása a legnagyobb és soha megnevelhető bűn. A Szent Lélek meggyalázása önmagunkban az Istennel való kapcsolatot önkaratunkból való megszakítása, ami a lelkiöngyilkosságot jelenti. A test tovább élhet a Sátán szolgálatában mint megelevenedett agyagfigura, de többé nem ember a szó igazi és nemes értelmében.

Nézzetek körül testvéreim. A világ ma megint az önmarcangoló kínoltságban fetreng, mert méltatlanná tette önmagát a Szent Lélek Uristen áldásaira. A Tudásfájának mérgező gyümölcsétől elbódult emberi értelmet és agyat elborította az önhittségnek, az önteltségnek, az önimádatnak áthatolhatatlan felhője és elzárta tőle a ragyogó, mindent megvilágító mennyi sugarat. Hihetetlen mérföldeket rohant be az emberi tudás, felfedezte a természet legrejtettebb titkait, a legborzalmasabb erőit és felszabadította azokat. Ezek azonban nem a jótét forrásai, hanem az emberiség kínzó és gyötrő átkai, váltak, mert alkalmazásukban nem a szeretet két nagy parancsa az irányadó, hanem az anyagiasságból táplálkozó gyűlölet, irigység, kapzsiság, hatalomvágy, mely már egyszer rásütötte az emberiség homlokára a kaini bélyegyet. Belőle fakadt embernek ember ellen, társadalmi osztálynak társadalmi osztály ellen, népek más nép ellen való gyűlölete.

A Szent Lélek a szeretet lángjának meggyújtója, világosság a sötétségben. Aki teljes lélekkel és szívvel hisz, arra kitöltetik és újjászülötik általa és megint valóban minden nyelven beszél. Talán volt alkalmatok tapasztalni testvéreim, ha két ember szívét az igazi felebaráti szeretet tölti el, megértik egymást, ha más nyelven is beszélnek, ha talán csak tagletekkel tudják gondolataikat kifejezni. Akiknek szívében kialakult a szeretet lángja-ha egy anyatejjel szívták is magukba a beszéd művészet-minden szavuk csak gondolataik elrejtésének, embertársuk félrevezetésének és tőrbeccsalásának eszközevé aljasodik. Gondolatok Pál apostol szavaira: mit ér, ha az angyalok nyelven szölok is, ha nincs bennem szeretet; olyan vagyok mint a zengő érc és a pengő cimbalom. Elbolondíthatom embertársaimat, felkorbácsolhatom aljas ösztöneiket, belehajthatom őket a pusztulásba, de világoslatást, reményt, boldogságot nem adhatok nekik.

Ha részese vagyok a Szent Lélek áldásainak, ha igaz hitem folytán elértem, hogy munkálkodik énbennem, akkor-ha a világ tudása van is a fejemben egy lelkesegénynek a hitével borulok le Isten előtt, hálát adok azért, hogy részesévé lehettem a tudásnak és érzem a felelősséget, hogy mindazt, amit Istentől kaptam, szent kötelességem az embertársaim javára fordítani a két legnagyobb törvény szerint „Szeresd a te Uradat Istenedet teljes szivedből, lelkedből és minden erődből; szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.“ Csak egyre szá-

bad felhasználnom, Isten országának és Krisztus láthatatlan egyházának az építésére.

Kedves testvéreim! Az otthonmaradtak közül azok, akik megőrizték magukban az igaz krisztuskövetést és magyarságot, már rádöbbentek minden mi bűneinkre és igaz bünbánatuk alapján részeseivé lettek a Szent Lélek áldásainak. Pünköst adventjén készülünk mi is fel itt az emigrációban arra, hogy méltók legyünk a Szent Lélek befogadására, hogy rombolja le közöttünk a szeretetlenséget, az egymást megnevelésnek, az egymással elleni áskálódásnak a lelkeiket elválasztó falait, mert csak így tudjuk betölteni nagy hivatásunkat, így tudunk csak egyetemlegesen és egyesülve erővel küzdeni Krisztus zászlaja alatt az egész magyarság megmentéséért. Csak így születünk új új mindnyájan a részünkre is kitöltött Szent Lélek által és válhatunk méltóvá a feltámadásra.

„Jövel Szent Lélek Uristen“ amint eljöttél az apostolokhoz és légy vezetőnk és világosságunk a sötétségben. Amen. dr. Z. S.

Komora Norbert az egyházunk szolgálatából 1952. január elsejével elbocsájtott. Felkérjük hűveinket, hogy egyházi ügyben ne forduljanak hozzá. Ha bármiféle hirdetés vagy felhívás stb. jönne tőle, azt ne fogadják el.

A németországi Magyar Református Lelkigondozói Szolgálat vezetője.

A Magyar Orvos-Szövetség Közleménye.

A Németországban — Münchenben megalakult és működő, most újjászervezés alatt álló Magyar Orvos Szövetség felkéri a Németországban Ausztriában, el valamint a világszerte kivándorolt emigrans magyar orvos kollégákat, továbbá a gyógyszerész és állatorvos kartársakat, végül az egészségügyi személyzetnek számító hölgyeket és fúsat (ápolószemélyzet), fogtechnikus, Röntgenes, orvosi laborans, masször stb.) szívekedjenek sürgősen közölni nevüket, foglalkozásukat és pontos címüket nyilvánírtatásba vételük végett; Olvasható írást kerünk (nyomtatott betűgépírással).

E kérésünket igen fontos anyagi és morális érdekeink teszik időse-rűvé. Kartársaink jelentős része távozott és kivándorolt anélkül hogy közölte ill. bejelentette volna távozását, új címét, lakását stb.

Kari érdekből, de magasabb etikai és nemzeti szempontból is nagyon kérjük kar és tagtársainkat; tegyenek eleget a kérésünknek s értsék meg törekvéseinket. Nem hisszük, hogy ennek bármely akadálya lehetne a közönbösségen kívül.

Kérjük, hogy e felhívást azokkal is közölni sziveskedjék; akik magyar emigrációs lapot esetleg nem járatnak.

Jelentkezési cím: Dr. Mártonffy F. István főtitkár München-23 Kraepelinstraße 2; Bavaria-Germany.

A Nyugat-Európában élő Magyar Református Egyházak Presinge-ben 1952. március 11-12-én tartott konferenciája.

Az Angliában, Ausztriában, Franciaországban, Hollandiában, Németországban és Svájcban munkálkodó magyar református lelkesi és világi vezetők Presinge-ben (Genf mellett) 1952. március 11 és 12 napjain konferenciára gyűltek egybe. — A konferencia megőrzését a Református Világszövetség és az Egyházak Világtanácsa tette lehetővé s azon az említett egyházi szervek vezetői: Dr. Mackie, Dr. Pradervand, Ch. Arbutnot, és Micheli ref. lelkészek több ízben is megjelentek s az egyes problémák megvitatásában aktíven résztvettek.

A tanácskozások fő célja a Nyugat-Európában élő magyar református egyházak szolgálatának együttes áttekintése és megvív-gálása volt. Az országok közötti beszámolókat kapcsán a résztvevők átfogó és világos képet kaptak az egyes lelkigondozói szolgálatok ill. egyházak életéről, s együttesen próbáltak utat találni és mutatni a fennálló szellemi és anyagi nehézségek megoldása felé.

Az elmúlt évek nagyobb arányú kivándoroltatási akciói során a Nyugat-európai magyar reformátusság és a szolgáló lelkipásztorok száma jelentősen csökkent. Ezzel párhuzamosan a menekültek között végzett lelkigondozói szolgálatokat támogató világi és egyházi szervek is befejezték működésüket s az Európában maradtakat az illetékes nemzeti egyházak gondoskodására bízták. Ez a változás meg lehetőséget nyújt a nehézségekkel járt s majdnem minden országban teljes bizonytalanságot támaszt a magyar nyelvű ígehírdetés és lelkigondozás állandósága biztosításának kérdésében. Ennek megállapítása a konferencia résztvevőit arra indította, hogy az illetékes központi és nemzeti egyházi szerveknek lépéseket tegyenek s kérjék a bizonytalanság megszüntetését s a függő kérdések rendezését.

A résztvevők mindegyike elismeréssel szölozt az Evangéliumi Világszolgálat és a Harangszó-Jöjjetek c. ref. lapoknak a menekült magyar reformátusok között végzett felmerhetetlen jelentőségű szolgálatáról.

Lapok fenntartását, szellemi és anyagi erősítését mindegyikük a fennálló egyházi munka egyik centrális kérdésének tekintik és arról ebben az értelemben tájékoztatta a Presinge-ben megjelent oekumenikus és ref. világszövetségi vezetőket.

A sajtó kérdéseinek tárgyalásánál hosszabb időt szentelt a konferencia traktátus kiadás újárendezésének megbeszélésére. A hit és öntudaterősítő traktátusok és általában új iratfejlesztési anyag kiadásának intézésére az egyik hollandiai lelkes nyert megbízást. Remélhető, hogy a szükséges anyagi fedezet biztosítása után ez a régen vajdó ügy végre megoldódik.

A tárgysorozat 24. pontjának tárgyalása után a jelenlevők határozatban kimondták, hogy a Nyugat-Európában élő Magyar Református Egyházak és gyülekezeteik egymásközötti érintkezése, munkájuknak összehangolása s közös érdekeiknek a nemzetközi szervek előtt való képviselése szükségessé teszi egy állandó jellegű egyházi szerv, egy lelkészekből és világiakból álló Kollégium felállítását. A Szórványban Élő Magyar Ref. Egyház szervezetének kialakulásáig (melynek a konferencián résztvevő egyházak, egy kivételtől eltekintve tagjai) ez állandó jellegű Kollégium dönt és intézkedik a résztvevő egyházak egészét érintő ügyekben. Az egyes ülészakok között a munka tovább viteléről s a kapcsolatot fenntartásáról a Kollégium ügyvezetője gondoskodik, akinek

„Az Evangélium Terjedésének Igazi Akadályai Délamerikában“

Ezzel a címmel számolt be az „Evangéliumi Világszolgálat“ múlt évi decemberi száma Dr. Deckernek, a Nemzetközi Missziói Tanács kiküldöttjének délamerikai utjáról tett jelentéséről. Decker jelentéséből a legszembetűnőbb az, hogy a politikai katolicizmust egyáltalában nem tartja Délamerikában erős faktornak. A Rómától való nagymértvű eltávolodás köztudomású. Latinamerika nagyrésztben hatalmas lelki vákuum van. E lelki üresség legnyilvánvalóbb bizonyossága az erkölcsi színvonal sülyedése, erkölcsi lazaság, házassági hűtlenség.

Decker szerint ez a lelki üresség valamivel mindenképpen ki fog töltődni. Ezért kell az evangéliumi munka Latinamerikában. Viszont a Rómától való eltávolodás — vagy ha úgy tetszik elszabadulás — által teremtett szekularizmus, az el-képesztő gazdag-szegény ellentét, s a nagybirtokos-béres (aki szinte rabszolga) ellentét nagymértékben megnehezítik — de éppannyira szükségessé is teszik — az evangéliumi munkát.

Azért említtük ezt a jelentést ismét fel, mert a jezsuiták Rómában megjelenő missziói orgánuma, a „Gentes“, alapadatában megerősíti azt a „Gentes“, Latinamerika — S. O. S. — címmel új egyházpolitikát követel Közép — és Délamerikában. A baj a „Gentes“ szerint az, hogy nincsen elég pap, ezért nem megfelelő a laikusok oktatása, következőleg megdőbentő a protestánsok számának növekedése. E növekedést a „Gentes“ 500%-ra teszi az elmúlt 25 év alatt. A jezsuita lap azonban azt is kijelenti, hogy „154 millió ugynevezett-katolikus világot kell rekrisztianizálni“. Ezzel viszont elismeri, hogy a másfélszázmillió latinamerikai római katolikus tömeg csak „ugynevezett-katolikus“ — vagyis igazolja Dr. Decker lelki ürességről tett jelentését.

A „Gentes“ több papot követel. Amíg azonban a római katolikus papság olyan türelmetlenségre tesz tanubizonyosságot, mint a napról-napra befutó jelentések bizonyítják — elsősorban Colombiából, ahol legutóbb, március 20-án, Ibaguében, két pap vezetésével 1000 gyermek „Eljen Szűz Mária! Halál a Protestánsokra!“ kiáltásokkal közöpporral betört a presbiterianus templom összes ablakait, miközben a két pap egyre bátorította és uszította gyermekeket — aligha várható több papot Latinamerika rekrisztianizálása. Akkor Dr. Decker javaslata minél intenzívebb evangéliumi munkát illetőleg sokkal többet ígér. H. A.

JÖJJETEK

a Harangszó csatlakozásával
A Szétszórtságban Élő Magyar Református Egyház Lapja

Főszerkesztő: Dr. Harsányi András

Németországi szerkesztő:
Dr. Zayzon Sándor.

Für den Inhalt verantwortlich:
Koppány János.

Kiadóhivatal: Bregenz, Belruptstraße 8

Druck von Felizian Rauch, Innsbruck

feladata a következő konferencia megrendezése is.

A konferencia a szétszórtságban élő magyar reformátusokért érzett felelősség megnyilvánulásának a jegyében állott. E felelősséget hordozását minden résztvevő Istentől kapott személyes megbízásnak tekintette határozatok meghozatalánál mindenki abban a hitben döntött, hogy Isten akarata volt a megjelentek egygyülekezése és az ő akarata azok együttmaradása és együttmunkálkodása is.

Nagyjaink:

Szegedi Kis István
(1505—1572)

A Reformáció a Lélek munkája volt s ami a Lélektől született, az megáll, mert az Lélek. (Ján. 3.) Kálvin, a nagy reformátor, aki határozottan elszárgatta azt a láncot, ami a Lélek földi ruházatát, az egyházat a földhöz kötötte, azt is meg akarta gátolni, hogy a neki szánt kegyelet újra elvonja az utódok figyelmét erről a Lélekről. **Ezért jeltelen sírba temette magát.** S a puritán genfi református egyház valóban századokig tartotta magát Kálvin végrendeletéhez; Genfben nem emeltek neki emlékművet. Csak 1909-ben, születésének negyedik századfordulóján határozta rá magát, a város, hogy elkészíteti a reformációs emlékművet.

A genfiak az emlékübe több nagy alakot felvettek; a magyarok közül tudvalevően Bocskait is. Ebből az alkalomból, közel, ötven esztendeje, Szegedi Kis Istvánról ezt a levelet intézte Genfhez az Egyetemes Magyar Református Konvent:

„Nekünk nincsenek világhírű teológusaink, de vannak bátorhitű hős prédikátoraink. A Reformáció első századában ez volt Szegedi Kis István. Méltó tehát arra, hogy Kálvin, Cromwell, Bocskai nevével őt is felvegyék a genfi reformáció Pantheonba.”

Szegedi Kis István 1505-ben Szegeden született. Gyermekkorára tehát arra korszakra esik, amikor a szegény nép sorsa a robot, a párbér, az adó és a tized.

De a szociális viszonyoktól a lelki viszonyok sem jobbak. Sayous, egy multszázadi francia történész így vázolja ezt a kort: Gosztonyi nevezett magyar katolikus püspök Párizsba irt Clichton nevű francia teológushoz, tőle segítséget kérve. „Mert a legtöbb áldozópap nem érti, amit olvas-irja levelében, — s ha a pap maga sem érti az imádsága szavát ott üresen a lélek s az ima sem száll fel az égbe”...

Ebben a prédikátorokra szabott korban nevelkedik tehát Szegedi Kis István. Heidetbergben s Krakóban végzett tanulmánya után hazamegy s Csanádban tanítani kezd. 1543-tól azonban Csanád katonapüspöke elűzi s a könyvtárát elveszi. Szegedi Kis István tehát elkerül Gyulára, Makóra, Ceglédre. Békésen kifosztják a császári zsoldosok. Ekkor elkerül Tolnába, majd Somogyba s Kálmánvárosra. Sztárai reformátori munkáját is segíti. 1561-ben a török elrabolja s azt híven, hogy hamarabb kiváltják, szokatlanul rosszul bánik vele. Az elhurcolt prédikátor miatt a fejedelem, János Zsigmond maga is megmozdul s a református papok nagy váltságdíj árán végül is kiváltják.

A katolikus egyház akkori püspöke elűzi, császári zsoldosok gunyvágyává teszik, s a török elrabolja. A magyar reformáció és Szegedi Kis István tehát egyedül van. A négyszáz éves multunk nagy sorsfordulóiban tulajdonképpen mindig ez a magyar kálvinizmus sorsa. Mindig magárahagyatva, Isten után a maga erejéből kell megkeresnie az emberi megoldást, ez az egyedüliség a sorsunk s ez a sors magyar sors. Söt prófétai sors is. Erre telve van az Oszvetség iskolapéldával. Amost, a páztorprófétát a főpap és a király elkergeti. Jeremiást senki sem érti meg, hacsak nem a népe. De a hatalmasok kutbazzárják, a külső ellenség elhurcolja. A hamis próféták, akik gyors szabadulástól álmodozva téflenségre buzdítják a népet, megsejgyenítik Jeremiást. Ő mégis prófétai, mert Isten szorongatja. Hogyha nem prófétai, úgy égeti a csontját mint az emésztő tűz...

Még nincs itt a szabadulás napja, üzeni a népnek. Vessetek, plántál-

A vallásszabadság spanyol megfogalmazásában, amint az a világsajtó legutóbbi jelentéseiben olvasható volt, igen érdekes példáját mutatja annak, hogy egy és ugyanazon fogalom milyen mást jelent különböző országokban, különböző csoportoknál. Tudvalevő, hogy Truman elnök igen elítélő megjegyzést tett a protestánsoknak Spanyolországban való elnyomásával kapcsolatban. Erre a megjegyzésre nyilatkozat hangozott el mind spanyolországi vezető római katolikus, mind illetékes spanyol állami helyről. Az utóbbi az amerikai elnök megjegyzését egy idegen ország belügyeibe való beavatkozásnak minősíti. Kijelenti a nyilatkozat azt is, hogy a spanyol kormány szigorúan ragaszkodik ahhoz az elvhez, hogy megőrzi az ország római katolikus egységét, amellyel azonban megtűri a római katolikusoktól eltérő vallások magán gyakorlatát.

Ez a spanyol értelemben vett vallásszabadság, amit persze senki sem nevezne vallásszabadságnak olyan római katolikus körökön kívül, amelyek bizonyára még ezt is soknak tartják.

Spanyolországban még ezen felül is van azonban baj a vallásszabadság körül. Tudniillik még azt a minimumot sem adják meg az evangéliumi hitű spanyoloknak, amit a fentebbi kormánynyilatkozat biztosítani látszik. Ha spanyol reformátusok imaházat rendeznek be (a benne tartandó istentiszteletet nem szabad nyilvánosan meghirdetni!), annak használatára hatósági engedély kell. Amit hónapokig nem kapnak meg, mint pl. legutóbb Saragossában. Jacában négy éve küzdenek hittestvéreink egy hasonló engedélyért.

Sevillában református megtámadtak egy spanyol református imaházat és a lelkész, Santos M. Molinát megverték. Ezzel kapcsolatban a Keresztyén Egyházak Nemzetközi Tanácsa (International Council of Christian Churches, az Egyházak Világtanácsa) mellett egy másik, leginkább a szigorú református egyházakat magába foglaló nemzetközi szervezet) tiltakozó táviratot intézett Franco generálishoz.

Legújabbán Santos M. Molina lelkész egy másik panaszával kapcsolatban ismételt tiltakozó táviratot intézett ez a Tanács Francohoz. Erre okot az adott, hogy spanyol polgári hatóságok megtagadták az engedélyt ahhoz, hogy Molina lelkész megessekese saját gyülekezetének két tagját. Megokolás: mindkét fél eredetileg a római katolikus egyházban kereszteltetett meg. Hogy később reformátusokká lettek és most már esztendőket óta a spanyol református egyház urvasorával élő tagjai — az a spanyol hatóságokat nem érdekli. H. A.

jakok, építetek tehát s meg ne kevesbedjetelek.

A Szegedi Kis István sorsa is ilyen prófétai sors volt. A török és mindenki akarata ellen, a legnagyobb emberi zűrzavarban, a legkiáltóbb társadalmi reménytelenségben plántált, épített, ültetett és vetett. S ebből a vetésből kihajtott: a magyar kálvinizmus.

A történelem nem ismétli magát, de Isten sokszor teremt olyan helyzeteket, ahonnan nem talál kiutat az ember. Ilyenkor sokszor leomlik a forma, a szervezet, a tekintély, a hatalom, a hagyomány s a meglévő kultúra, de ha a Lélek szele megéri az embert s újajászületik az ember, akkor az ember megmarad. Mert ami a Lélektől születik, lélek az. Isten Lélek s Isten ugye megáll. Ez a Lélek érintése érte el a reformátorokat, közöttük Szegedi Kis Istvánt, a Duna-Tisza köze hős prédikátorát.

Viski.

Magyar történelem

Irta: Mészköi Szász Béla

Kivándorlás

elsősorban Amerika felé, ahova a mult század végéig körülbelül 300.000, a világháború kitöréséig pedig több mint 500.000 ember vándorolt ki, nagyobb részben magyarok, tótok, kisebb részben más nemzetiségűek. A nagy oceáni hajózási vállalatok kitűnő üzleteket kötöttek, a hazai oligarchia pedig javarészt örült annak, hogy a nyugtalanvéri emberek jelentős részétől megszabadult. De a kivándorlás nemcsak Amerika felé irányult. A déldunántuli magyarság Szlavónia, a székeység pedig Románia felé vette útját, nyilvánvalóan azért, mert még a Balkánon és a társországban is kedvezőbbek voltak a gazdasági viszonyok.

Bizonyos tekintetben még a mezőgazdasági munkásságnál is rosszabb helyzete volt a parasztság nagyobbik felét kitevő törpebirtokosságnak, amelynek mint önálló gazdaságok tulajdonosainak a piaci kedvezőtlen viszonyokkal is meg kellett küzdeniök.

A mezőgazdasági proletáriátus sorsának javítására évtizedeken át komoly intézkedés nem történt, míg a közép és nagybirtokos társadalom kiépítette a maga érdekvédő szervezeteit, (Gazdaszövetség, OMGE.) sőt még a kisparosság helyzetén is segítettek. A Hangya szövetkezet is eltért az eredeti dán-holland-német mintától és nem a gazdák szövetkezése, hanem a falu vezető értelmiségi rétegé és nem valódi szövetkezet, hanem gazdasági mamut vállalkozás volt.

Miután sem a kormány, sem a társadalom részéről nem jött segítség, a mezőgazdasági proletáriátus maga próbált sorsát segíteni. A közigazgatás azonban hallatlan terort tudott kifejteni minden osztályszervezkedés ellen. A forradalomig fűtött népi erőket azonban már nem lehetett lefojtani. A szociáldemokrata párt vette kezébe a szervezést, de a falusi szervezetek a más érdekek következtében lassan letűredtek. Ily módon alakult ki Mezőfi Vilmos független szocialista parasztpártja és Várkonyi István és Achim András független szocialista parasztszövetsége. Programjuk gerincében a radikális földreform állott, az 1000 holdnál nagyobb birtokok felosztása és a mezőgazdasági munkások földhözjuttatása (1905). Ez után bontott zászlót a Dunántulon Nagyatádi Szabó István, aki a független 48-as gazdapárt megalakításával az ország kisbirtokosságát akarta megszervezni.

A mezőgazdasági munkásság öntudatra ébredését jóval megelőzte az ipari munkásságé. Tancsics Mihály még kispolgári kísérlete után a kiegyezés körüli időben indul meg a szocialista mozgalom, Lasalle, később Marx hatása alatt és kezdetül végig szoros kapcsolatban a német-osztrák szociáldemokrata irányzattal, ami elvlegre érthető, mert a munkásság javarésze német és tót nemzetiségű volt és a kívülről csatlakozó lassan proletári színvonalra süllyedő kisparosság is nemzetiségi többségből került ki.

A munkásság szervezkedése nagyobb lendülettel 1880-ban indul meg, amikor megalakul marxi programmal a Magyarországi Általános Munkáspárt. Programjukban van a 10—12 órás munkaidő leszállítása nyolcra, béremelés, beteg-és rokkantbiztosítás, a sztrájk jogának elismerése, szabad szervezkedés, sajtó és az általános titkos választójog, javarészt olyan program, amelyek ma már a nyugati polgári pártok is elfogadták.

A kormány nem törődve az európai irányzattal a munkáskérdést egyszerű rendőri kérdésnek tekintte, a szervezkedést betiltja, gyülekeket nem engedélyez, a vezetőket üldözi.

A nyolcvanas évek végén azután megkezdődnek a sztrájkok és utcai tüntetések és az ipari szakszervezetek politikai harci szervezete alakulnak át. 1890-ben megkezdődik működését a Magyarországi Szociáldemokrata párt is és 1898-ban a Szakszervezeti Tanács és a XX. század első évtizedében a szervezett munkások százötvenezer létszámukkal, pártfegyelmeükkel politikai nagyhatalommá nőnek ki magukat, demonstrációknál átveszik a polgári pártoktól a vezetőszerpet és Justhékkel és Vázsonyiekkal szövetkezve a választójogi küzdelem előharcosai.

Polgárságunk

a XVIII. század eleje óta a nagyművi betelepítés hatása alatt nem egységes szellemű.

A céhrendszer fokozatos hanyatlása, a kapitalizmus győzelme következtében a városi polgárság amugy is alkotóelemeire bomlik. A tőkés osztály 1867. után az oligarchia szövetségese és minden kormányt támogató viszonntámogató fejében. Ez a réteg a régi kereskedő családok pusztulása következtében javarészt német és zsidóeredetű asszimilált családokból kerül ki. (Dréher, Hagenmacher, Chorin, Lányos, Weiß, Goldberger, Hatvány-Deutsch, Herczog, Fellner stb) és bevétel az igazgatóságba a dzsentri képviselőit a bankokon, pénzügyintézeteken és gyárakon keresztül második arisztokráciává növi ki magát, második generációban a módi kedvéért nagybirtokot vásárol.

A nagytőkés, nagybirtokosok és a nagytömeget képviselő mezőgazdasági és ipari munkásság, valamint a parasztság között középben helyezkedik el a tisztviselőkből, értelmiségiekből összetevődő középosztály és a városi kispolgárság.

A középosztály a Tisza uralom alatt kevés német beamterrel tarkított dzsentri és kisnemes. Később mint több asszimilált német jelenik meg a köztisztviselők és asszimilált szabad pályán levő intellektuellek sorában. Ez az osztály sok kitűnő sajtóssága dacára mindjobban függő helyzetbe kerül a mindenkorai kormányoktól. Előbb megoszlik a kormánypárt és az ellenzék között, a XX. század elejétől kezdve azonban főleg a szabad pályán levők és a fővárosi zsidó kispolgárság a Vázsonyi vezetése alatt lévő demokrata és Jászi Oszkár és Szeinde Pál vezetésével a radikális pártban talál elhelyezkedést. A középosztályt erős nemzeti érzés jellemzi, de a tisztviselői rétegen belül annál kevesebb az érzék a szociális problémák iránt. Mindenünnen kap utánpótlást csak a föld népéből és a munkásságból nem és főleg ez okozza, hogy oly kevés megértést tanusit a széles dolgozórétegek sorsa iránt.

A kisparosság és a kispereskedelem lassu visszafejlődésben van, mindkettő a korszerű, tökeerős nagyüzemmel nem bírja a versenyt és az állami protekcionizmus dacára vagy elproletarizálódik, vagy pedig függvénye a nagytőkének. Egyébként úgy az osztálytagozódás, mint az osztályérdek nem önálló magyar problémák; Magyarországi lasubb tempóban halad a nyugati fejlődés után és a krízis azért kinosabb, mert az oligarchikus kormányzat nem akar, sokszor pedig nem ért az orvosláshoz. Lényege, hogy megmereviti a fennálló helyzetet és csak akkor és ott avatkozik be, hol a gyertya a körmére ég.

Erre jellemzőbb a szociális betegségek orvoslása. Mert ahogyan a példátlanul alacsony bérek előidézték a kivándorlást, ugyanugy a nyomor volt az alapja az egyéb népbetegségeknek is. Az egészségtelen lakásvizonyok és egyoldalú táplálkozás idézték elő a gümökök, a hasiustis és egyéb tömegbetegségek romboló pusztításait, a vidékek gyenge egészségügyi szerve-

zete a járványok (kolera, pestis) romboló hatását és együttesen váltják ki a nagy gyermekhalandóságot (600 gyermek éri el csak a két évet ezerből). Az egészségtelen birtokmegosztás a főokozója az egykezésnek, mely a XX. század elejére ijeszítő mértéket ölt, a Duna vonalán, városokban és főleg a Dunántulon. Ennek következménye elsősorban, hogy a magyarság természetes szaporodása egyharmada az oroszénak és bolgárénak, fele a románénak, tóténak és olaszénak.

A Tisza-rendszer árnyoldalai és bünei így válnak a magyarság gazdasági és szociális leromlása okozójává. Pedig Baross Gábor az iparfejlesztés, Darányi Ignác a telepítés, Mocsáry Lajos és Bartha Miklós a nemzetiségi kérdés terén megmutatják a helyes utakat.

Míg a földkérdés és a munkásság problémáinak lefojtása, az általános titkos választójog és a közjogi kérdések olyan belső betegségek voltak, melyeket egy reformszellemű nemzedék nagy részt meg is tudott volna oldani, ezzel szemben a nemzetiségi kérdés

a történelmi magyar állam bomlasztó erejű problémájává nőtte ki magát. A nemzetiségi kérdés ugyanis nem volt pusztán belső ügy. Ausztria még inkább nemzetiségi állam, kifejezett szlav többséggel. A fennálló dualizmus következtében tehát a magyarországi megoldások mikéntjébe beleszó az uralkodó és a testvérállam is. Ezenkívül a szlávok mögött ott áll az orosz nagyhatalom, a románok az önálló Romániára, a szerbek az önálló Szerbiára támaszkodhatnak. Végül nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy minden sérelemre fel figyel a nyugati sajtó és a nemzetiségek elnyomása esetleg külállamok diplomáciai beavatkozását vonja maga után.

Az 1890-es népszámláláskor (Tisza Kálmán bukásának az éve) az ország 17,5 millió lakosságából 7,5 millió magyarral szemben 2,1 millió német, 2,6 millió román és kereken 5 millió szlav nemzetiségű áll. Az 1960-es népszámlálásig ugyan a magyarság százalékaránya lényegesen javult, de így is alig mulja felül az 50%-t. Igaz ugyan, hogy a németiség és a nemzetiségek egy része részben érdekből, részben ösztindéből hajlandó volt az együttműködésre, mivel azonban valamennyi kisebbségünk nemzeti öntudatra ébredt, e kérdést, mint a XVIII. század terhét, át kellett vennünk. Minden azon mult, hogy vajjon sikerül-e olyan megoldást találni, amelyet a magyarság és a dunai nemzetek egyaránt elfogadhatnak.

Kossuth Lajos már mint kormányzó az emigrációban felismerte azt, hogy a szerbek és románok kívánságainak kielégítése csak egy dunai nagyobb államközösségen belül képzelhető el. Ekkor vetődött fel Erdélynek, mint ütköző államnak a kérdése. Kossuthal szemben nemcsak Deák Ferenc, hanem magának Kossuthnak hívei, a függetlenségi párt is, nem voltak hajlandók a történelmi magyar állam egységének gondolatát feladni, az akkori liberális korszakléletnek megfelelően eleget dőnek vélték, ha a polgári szabadságjogok mellett biztosítják a nemzetiségek kulturális autonómiaját.

Az 1868-as nemzetiségi törvény azonban a nemzetiségek kívánságait már nem elégítette ki. A mérsékeltbbek is területi autonómiát kívántak mindazon területekre, amelyen laktak, a tulzők e szorványterületeket a magyarság rovására kiegészíteni, mások e területeket külső testvér államokkal egyesíteni akarták. Ez elképzelhető volt, mint dunai államszövetség, de ez a gondolat mindinkább háttérbe szorult, hogy helyet adjon Nagyrománia, Nagyszerbia elképzelésnek. A szlovák-cseh és a horvát-szerb délszláv gondolat csak később erősödik meg. (Folytatjuk.)